(2004)5
Georg-Eckert-Institut BS78
1 034 620 1

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

- ПРЕДМЕТНА НАСТАВА -

НАСТАВНА ПРОГРАМА ПО

ИСТОРИЈА

V одделение

Скопје, 2004 година

V ОДДЕЛЕНИЕ

Georg-Eckert-Institut
für internationale
Schulbuchforschung
Braunschweig
-Schulbuchbibliothek -
2005|2022

(неделно: 2 часа; годишно: 72 часа)

ЦЕЛ НА НАСТАВАТА

Цел на наставата по историја во основното образование е учениците да усвојат суштински, систематизирани и научно потврдени знаења за минатото и сегашноста, да придонесе во изградување на вредносен систем на однесување кон својот народ и држава, кон другите народи и држави, кон она што претставува цивилизациско достигнување во светот во духот на граѓанските вредности и демократија, како и да го продлабочи интересот за понатамошно изучување на историските настани и процеси.

З А Д А Ч И :

- учениците да ги разликуваат историските периоди и да можат да ги наведат основните карактеристики;
- да можат да ги илустрираат различните начини на сметањето на времето кај старите народи;
- да ги ставаат во врска општествените уредувања на државите на речните цивилизации од стариот Исток со нивните посебни карактеристики;
- да ги издвојуваат заедничките карактеристики на државите од стариот век;
- да ги разграничуваат одделните историски појави и процеси од предисторијата и стариот век;
- да го објаснуваат значењето и придонесот на историските личности од овој период во развојот на економијата, науката, културата и сл.;
- да ги изложуваат, во главни црти, основните одлики на хеленската, римската, старомакедонската култура;
- да ги издвојуваат најкрупните придобивки од појавата, развојот и јакнењето на македонската држава во развојот на науката, културата и сл. врз развојот на другите народи во светот;
- да ги посочуваат разликите и сличностите на балканските народи низ историјата на стариот век;
- да ги користат и соодветно ги употребуваат поимите и термините од овој период како што се: племенска организација, иригационен систем, фараон, демос, град-држава (полис), фаланга, народни трибуни, колонат, царство (империја), колонизација, демократија, тиранија, република, востание, провинција, апостол, реформа, христијанство, цивилизација.

НАСТАВНА ТЕМА: В О В Е Д		
С О Д Р Ж И Н И	**ЗНАЕЊА И СПОСОБНОСТИ**	**СРЕДСТВА И АКТИВНОСТИ**
1. МАКЕДОНИЈА НАША ТАТКОВИНА	- Учениците да се запознаат со географскиот и етничкиот состав на Република Македонија; - да ги идентификуваат народите кои живеат во Република Македонија со нивните култури, обичаи и различности.	- Карти на Р. Македонија; - историска карта на Европа, Азија, Африка од праисторијата; - историски атлас; - историска читанка; - слики (историски извори); - лента на времето; - лента на историски периоди; - вежбање на лента на времето; - истражување на локалната средина, географски и историски објекти и карактеристиките на локалните историсски остатоци за својата локална средина.
2. ИСТОРИЈАТА И НЕЈЗИНОТО ЗНАЧЕЊЕ	- Зошто се учи историјата; - определување на предметот историја и задачите на историјата како наставен предмет; - материјални, пишани документи; сочувани усни преданија) кои ги истакнуваат нивните вредности; - сметање на времето кај старите народи, да го препознаваат и да ги именуваат на старите временски мерки; - да ги определуваат и објаснуваат историските периоди (стар век, среден век, нов и најново време).	

НАСТАВНА ТЕ М А: П Р А И С Т О Р И Ј А		
СОДРЖИНИ	**ЗНАЕЊА И СПОСОБНОСТИ**	**СРЕДСТВА И АКТИВНОСТИ**
1. НАСТАНОК НА ЧОВЕТКОТ	- Учениците да го објаснуваат развитокот на човекот и животот во најстарата заедница; - да ги препознаваат теориите за настанокот на човекот според религијата и според науката; - да ја дефинираат работата на човекот во настанувањето на човекот; - да знаат за собирачите на храна во старо камено време и ловците; - да знаат за откривањето на огнот и животот во орди.	- Историски атлас; - историска читанка; - слики и цртежи; - елемент – филм, камено време, метално време; - карта на Балканот; - карта на етничка Македонија; - посета на музеј; - археолошки музеј
2. ЖИВОТОТ НА ЧОВЕКОТ ВО КАМЕНО И МЕТАЛНО ВРЕМЕ	- Да знаат да ги разликуваат орудијата од камено и метално време; - да го истакнуваат значењето и употребата на појавата на металите; - да ги разликуваат првите живеалишта што ги прави човекот; - да знаат за начинот на живеење на првите земјоделци и сточари; - да ги разликуваат специфичностите на животот во ордата, родот, братството, племето; - да прават разлика на првобитната сопственост од заедничката сопственост; - да ги издвојуваат основните карактеристики и причините за распаѓање на првобитната заедница и појава на државата.	

3. ВЕРУВАЊЕТО НА ЧОВЕКОТ ВО НАЈСТАРИТЕ ЗАЕДНИЦИ	- Да ги посочуваат причините за појавата на првите верувања кај луѓето; - да ги илустрираат верувањата на луѓето во природните сили; - да ги регистрираат првите промени на начинот на живеење кај луѓето; - да прават разлика што е тотем, што е многубоштво; - да ја препознаваат првата култура на древните ловци.	
4. БАЛКАНОТ И МАКЕДОНИЈА ВО ПРАИСТОРИЈАТА	- Да ги идентификуваат природните и географските услови на Балканот; - да ги наоѓаат местата на остатоците на материјалната култура на Балканот; - да ги наоѓаат и прават осврт на остатоците на пра историските наоѓалишта и материјалната култура во Македонија.	

НАСТАВНА ТЕМА: РЕЧНИ ЦИВИЛИЗАЦИИ НА СТАРИОТ ИСТОК

СОДРЖИНИ	ЗНАЕЊА И СПОСОБНОСТИ	СРЕДСТВА И АКТИВНОСТИ
1. НАЈСТАРИТЕ ЦИВИЛИЗАЦИИ	- Учениците да ги именуваат најпознатите речни цивилизации и држави што се појавиле во стариот век во Далечниот, Средниот и Блискиот Исток; - да ги наведуваат географските карактеристики и погодности на подрачјата на кои се формирани првите држави: Кина, Индија, Месопотамија; - да го наведуваат создавањето на робови и робовладетели.	- Карта на светот; - карти на Азија, Африка; - историски атлас; - историска читанка; - слики, цртежи; - елемент-филм – Египет; Кина, Индија; - долгометражни ТВ филмови; - дијафилм: општествата во државите од стариот Исток; - изработка на проекти, паноа, портфолија и сл. за Египет, Месопотамија, Индија, Кина, по избор на наставникот; - употреба на видеозаписи.
2. СТАРАТА ЕГИПЕТСКА ДРЖАВА	- Да ги набројуваат какви биле природните услови во Египет; - да го објаснуваат градењето на иригационите системи; - да ги наведуваат занимањата на луѓето во Египет; - да го идентификуваат општественото уредување во Египет; - робови и робовладетели; - да го именуваат обединувањето на египетската држава.	

3. КУЛТУРАТА И ВЕРУВАЊАТА НА НАРОДИТЕ НА СТАРИОТ ИСТОК	- Учениците да посочуваат примери за појавата на писменоста, достигнувањата во градеж-ништвото, уметноста; - да регистрираат почетоци на појава на науката кај сите речни цивилизации на стариот Исток; - да ги објаснуваат верувањата и нивните специ-фичности кај одделни народи и да ја истакнуваат улогата на религијата во тоа време во општественото уредување кај секоја држава на речните цивилизации; - да ја објаснуваат појавата на првите свештеници и религиозни обреди.	

НАСТАВНА ТЕМА: БАЛКАНОТ ВО СТАРИОТ ВЕК		
СОДРЖИНИ	**ЗНАЕЊА И СПОСОБНОСТИ**	**СРЕДСТВА И АКТИВНОСТИ**
1. ХЕЛАДА	- Учениците ги разликуваат специфичностите на балканските народи во најстариот период; - природните услови, племенски заедници и сојузи; - го објаснуваат Хомеровото време и првите почетоци на хеленската колонизација.	- Карта на Балканскиот Полуостров; - карта-Хелада во стариот век; - историски атлас; - историска читанка; - дијафилмови – стара Хелада; - илустровани материјали; - слики на споменици на хелинистичката култура.
2. СПАРТА И АТИНА	- Постанокот на полисите, (градовите-држави) и нивните меѓусебни односи; - да ги опишат постанокот и општественото уредување во Спарта; - да го опишуваат спартанското воспитување; - да го истакнат општественото уредување во Атина и да ги истакнат разликите кои постојат помеѓу Спарта и Атина и нивното државно уредување; - да осознаат за атинската демократија; - да осознаат за меѓусебното ривалство помеѓу Спарта и Атина како поголеми градови - држави и нивните меѓусебни односи.	

3. КУЛТУРАТА НА ХЕЛЕНИТЕ	- Учениците да ги објаснат верувањата на Хелените во натприродните сили; - да знаат за симболите богови – митологија; - да знаат за најголемата средба на хеленските држави на Олимписките игри; - да ја осознаат богатата духовна и материјална култура и културните односи меѓу хеленските градови – држави; - да научат за вредностите на специфичностите на развојот на книжевноста и театарот, архитектурата, градежништвото и уметноста, филозофијата и науката.	
4. ИЛИРИ	- Учениците да се запознаат со географското пространство и неговото потекло; - да знаат за илирските племиња и нивниот развиток во племенскиот живот.	
5. ИЛИРИСКИ КРАЛСТВА	- Да знаат за Енклеијското и Таулантското кралство; - да се запознаат со Ардианското и Епириското кралство; - да се запознаат со Дарнданското кралство.	
6. КУЛТУРАТА НА ИЛИРИТЕ	- Да знаат за јазикот на Илирите; - да знаат за културата и религијата на Илирите.	

НАСТАВНА ТЕМА: МАКЕДОНИЈА ВО СТАРИОТ ВЕК		
СОДРЖИНИ	**ЗНАЕЊА И СПОСОБНОСТИ**	**СРЕДСТВА И АКТИВНОСТИ**
1. МАКЕДОНСКАТА ДРЖАВА ДО ФИЛИП II	- Учениците да го осознаат најстариот период на македонската историја, нејзината територија, природните услови и населението; - да се запознаат со формирањето на државата; - да ги истакнат разликите и сличностите меѓу старите и денешните Македонци; да го објаснуваат потеклото и името на Македонија.	- Карта на Македонија; - карта на македонската држава во IV век пред н.е.; - историски атлас; - слики – Пела, Филип II, портрет на Александар III, М - мозаик од битката на Ис; - македонско сонце; - светилникот Фарос; - да се работи преку истражување и повеќе техники и самите ученици да прават заклучоци.
2. МАКЕДОНСКАТА ДРЖАВА ВО ВРЕМЕТО НА ФИЛИП II	- Учениците да ги идентификуваат воените реформи во државата; - да го опишуваат јакнењето на македонската држава во времето на Филип II; - да ги препознаваат специфичностите и карактеристиките на неговото владеење; - да знаат за значењето на македонската држава.	
3. МАКЕДОНСКАТА ДРЖАВА ВО ВРЕМЕТО НА АЛЕКСАНДАР III МАКЕДОНСКИ	- Учениците го објаснуваат доаѓањето на Александар III Македонски на чело на државата; - ги опишуваат походите и ширењето на Македонската држава; - да ги знаат и паметат походите и ширењето на македонската држава; - да се истакнат способностите за водење, управување со македонската војска – фаланга; - да знаат за значењето на македонската држава.	

4. АЛЕКСАНДАР III МАКЕДОНСКИ	- Учениците да знаат какво и од кого стекнал образование и воспитание Александар III Македонски за да стане голем војсководач; - да знаат за визијата на Александар III Македонски за рамноправност, толерантност и заедничко живеење на народите.	
5. КУЛТУРАТА НА МАКЕДОНЦИТЕ	- Учениците да ја идентификуваат посебноста на македонскиот јазик, религија, уметност и да ги споредуваат со другите; - да знаат за начинот на живеење на Македонците; - да ги лоцираат и запознаат остатоците од материјалната култура од овој период во Македонија.	
6. ХЕЛИНИСТИЧКИ ПЕРИОД	- Учениците да го објаснат распаѓањето на македонската држава на Александар III Македонски; - да знаат за создавањето на хелинистички држави; - да знаат да го употребуваат поимот хелинизам; - да научат за хелинистичката култура, хелинистичките центри и да го истакне значењето на хелинистичкиот период (Александрија, Пергамон, Родос).	

НАСТАВНА ТЕМА: СТАРИОТ РИМ

СОДРЖИНИ	ЗНАЕЊА И СПОСОБНОСТИ	СРЕДСТВА И АКТИВНОСТИ
1. НАСТАНОК НА РИМСКАТА ДРЖАВА	- Учениците да ја опишат територијата и населението на просторот на настанување на римската држава; - да го опишат настанувањето на градот Рим; - да го опишат општественото уредување во римската држава; - да се запознаат во што се состоеле спротивностите во римската држава преку патрициите и плебејците.	- Карта на Апенинскиот Полуостров; - карта – Римски освојувања; - историски атлас; - историска читанка; - радиоемисија – кои биле Етрурците; - портрет – Ханибал, римски пешак; - слики – браќа Грах; - дијафилм – Стариот Рим; - долгометражен филм - Античкиот Рим; - да се работи преку истражување и употреба на повеќе техники и самите ученици да прават заклучоци.
2. ЈАКНЕЊЕ И ПРОШИРУВАЊЕ НА РИМСКАТА ДРЖАВА	- Учениците да се запознаат со јакнењето и проширувањето на римската држава и нејзиното прераснување во империја; - да се запознаат во што се состоеле спротивностите во римската држава преку борбата помеѓу патрициите и плебејците и прогласување на Републиката; - да знаат за Рим во времето на Републиката; - да знаат како римската држава станала царство; подем и слабеење на државата; - да ги наведат римските освојувања на трите континенти.	

3. ВНАТРЕШНИ БОРБИ ВО РИМСКАТА ДРЖАВА	- Учениците да знаат да прават разлика помеѓу робовите и селаните, патрициите и плебејците, да ги воочуваат причините за незадоволството на селаните, реформите на браќата Граси за надминување на кризата на римското општество; - да знаат за Спартаковото востание и граѓанските војни во империјата; - да го опишат слабеењето на државата и појава на колонатот.	
4. РИМСКАТА КУЛТУРА	- Учениците да ја објаснуваат општествената основа и функцијата на религијата; - да знаат за појавата и ширењето на христијанството и неговото претворање во државна религија; - да ги препознаваат карактеристичните белези на римската култура, книжевност, наука, уметност и да го истакнуваат придонесот на оваа култура кај другите народи.	
5. ПОЈАВА НА ХРИСТИЈАНСТВОТО	- Учениците да се запознаат со појавата и ширењето на христијанството (верувањето во еден бог); - да знаат дека христијанската религија станала религија на народните маси; христијански општини и катакомби; - да знаат за Божјиот син Исус Христос и неговото учење, светото писмо и апостолите; - христијанството станува државна религија; - односот на римската држава кон христијанството.	

НАСТАВНА ТЕМА: БАЛКАНОТ И МАКЕДОНИЈА ПОД РИМСКА ВЛАСТ		
СОДРЖИНИ	**ЗНАЕЊА И СПОСОБНОСТИ**	**СРЕДСТВА И АКТИВНОСТИ**
1. ИЛИРИТЕ ПОД РИМСКА ВЛАСТ	- Учениците да се запознаат со Римско-илирските војни и паѓањето на Илирија под римската управа; - да знаат за илириските востанија против римската власт; - да знаат за појавата и ширењето на христијанството во Илирија.	- Карта на Балканскиот Полуостров; - историски атлас; - историска читанка; - бројни илустрации на слики; - да се работи преку истражување и повеќе техники и самите ученици да прават заклучоци.
2. МАКЕДОНИЈА ПОД РИМСКА ВЛАСТ	- Учениците да ги воочуваат заедничките обиди за отпор на покорените балкански народи против римската власт – паѓање на Македонија под римска власт и воспоставување на римска управа; - да знаат за Македонија како римска провинција – Македонско – римски војни; - да знаат да ги лоцираат остатоците на материјалната култура во Македонија.	
3. ПОЈАВА И ШИРЕЊЕ НА ХРИСТИЈАНСТВОТО ВО МАКЕДОНИЈА	- Учениците да знаат да ги опишуваат христијанските заедници и св. Апостол Павле и да знаат како било прифатено и проширувано христијанското учење.	

Georg-Eckert-Institut für internationale Schulbuchforschung Braunschweig -Schulbuchbibliothek-

4. КУЛТУРАТА ВО ВРЕМЕ НА РИМСКОТО ВЛАДЕЕ-ЊЕ	- Учениците да знаат да го опишат културното живеење и промените на начинот на живеење на народите на Балканот; - да формираат претстави за начинот на живеење и процесот на романизација во Македонија; - да знаат за градбите на градовите на Римјаните во Македонија.	
5. ПРОПАЃАЊЕ НА РИМСКАТА ДРЖАВА	- Учениците да го опишат воспоставувањето на доминатот за да се спаси империјата од про-паѓање; - да ги воочуваат внатрешните и надворешните причини за пропаѓање на Западното Римско Царство и поделбата на империјата.	

ОСНОВНИ ЗНАЕЊА И СПОСОБНОСТИ

Ученикот во V одделение стекнал основни знаења и способности како:

- опишува што проучува и истражува историјата;
- знае кои се историските извори – материјални, пишани, усни;
- го разликува сметањето на времето кај старите народи;
- знае за временските единици – десетолетие, столетие, илјадалетие;
- ги именува историските периоди (стар, среден век, нов и најново време);
- го разбира еволутивниот развиток на човекот;
- го разликува животот на луѓето во најстарата заедница;
- знае за појавата на сточарството и земјоделството;
- го опишува општествениот живот во ордата, родот, братството, племето;
- знае за користењето на металите, размената на производи;
- го разбира процесот на распаѓање на првобитната заедница;
- опишува како настанува приватната сопственост и ги истакнува причините за појава на државата;
- разликува што е тотем, што многубоштво;
- набројува кои се остатоци од материјалната култура во Македонија;
- ги потенцира основните карактеристики на државите на речните цивилизации од стариот Исток;
- знае што се номи, иригационен систем, фараон;
- ги разликува писмата (клинесто, сликовно, гласовно);
- ги споредува верувањата кај народите од земјите на стариот Исток;
- знае кое е Хомерово време;
- го образложува поимот колонизација;
- прави разлика помеѓу спартанците, периеките, хелотите, евпатридите, демосот;
- знае за спартанското востание и за атинската демократија;
- ги определува природните услови, територијата, формирањето на државите на старите балкански народи;
- го објаснува формирањето на македонската држава и нејзиниот подем во времето на Филип II;
- ги набројува походите на Александар III Македонски;
- го познава поимот хеленизам и центрите на таа култура;
- ги разликува патрициите, плебејците, робовите и слободните селани;

- го образложува поимот реформа, триумвират, принципат, колонат;
- го опишува настанувањето на христијанството;
- ги набројува причините за пропаѓање на римската држава;
- ги опишува судирите на Римјаните со Илирите, Македонците, Грците;
- знае што се провинции, намесници;
- го разбира процесот на романизација.

ПРОФИЛ НА НАСТАВЕН КАДАР

- Филозофски факултет – Институт по историја;
- Педагошки факултет – Институт по историја – географија.

НАСТАВНАТА ПРОГРАМА ЈА ИЗГОТВИ РАБОТНАТА ГРУПА:

1. Живко СТЕПАНОСКИ, раководител, педагошки советник по историја во БРО
2. д-р Виолета АЧКОСКА , професор на Филозофскиот факултет – Скопје
3. д-р Тодор ЧЕПРГАНОВ, Институт за национална историја - Скопје
4. д-р Коста АЏИЕВСКИ, професор на Филозофскиот факултет - Скопје
5. д-р Рамиз АБДУЛИ, Институт за национална историја – Скопје
6. д-р Сефедин ЕЛЕЗИ, Министерство за образование и наука
7. д-р Халим ПУРЕЛКУ, професор во Гимназијата “Зеф Луш-Марку’ – Скопје
8. Невена ПЕТКОСКА, професор во ОУ “Димо Хаџи – Димов” – Скопје
9. Хидаета МУСЛИУ, наставник во ОУ “Љубен Лапе” – Скопје
10. Неби ДЕРВИШИ, професор во УСО “Нико Нестор’ – Струга
11. Миланчо ПЕТКОВ, педагошки советник по историја во БРО